

Kohtuasi C-53/20

Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1

Saabumise kuupäev:

3. veebruar 2020

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Bundesgerichtshof (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

19. detsember 2019

Kassatsioonkaebuse esitaja:

Hengstenberg GmbH & Co. KG

Vastustaja kassatsioonimenetluses:

Spreewaldverein e.V.

Põhikohtuasja ese

Geograafiline päritolutähis „Spreewälder Gurken“, spetsifikaadi muutmise taotlus

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

Liidu õiguse tõlgendamine, eelkõige mõiste „õiguspärane huvi“ tõlgendamine määruse nr 1151/2012 artikli 49 lõigete 3 ja 4 tähenduses; ELTL artikkel 267

Eelotsuse küsimused

1. Kas spetsifikaadi olulise muudatuse taotlemise menetluses võib füüsilisele või juriidilisele isikule avaldub mis tahes praegune või potentsiaalne majanduslik mõju, mis ei ole täiesti ebatõenäoline, olla piisav selleks, et põhjendada õiguspärast huvi Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. novembri 2012. aasta määruse (EL) nr 1151/2012 põllumajandustoodete ja toidu kvaliteedikavade kohta artikli 53 lõike 2 esimese lõigu tähenduses koostoimes sama määruse artikli 49 lõike 3 esimese lõigu ja lõike 4 teise

lõiguga, mis on vajalik, et esitada taotlusele vastuväidet või vaidlustada taotluse suhtes tehtud pooldavat otsust?

2. Kui esimesele küsimusele tuleb vastata eitavalt:

Kas spetsifikaadi olulise muudatuse taotlemise menetluses on õiguspärane huvi määruse nr 1151/2012 artikli 53 lõike 2 esimese lõigu tähenduses koostoimes sama määruse artikli 49 lõike 3 esimese lõigu ja lõike 4 teise lõiguga (ainult) ettevõtjal, kes toodab nende toodetega, mille jaoks kaitstud geograafiline tähis on registreeritud, samaväärseid tooteid või toitu?

3. Kui teisele küsimusele tuleb vastata eitavalt:

- a) Kas seoses nõuetega, mis esitatakse õiguspärasele huvile määruse nr 1151/2012 artikli 49 lõike 3 esimese lõigu ja lõike 4 teise lõigu tähenduses, tuleb vahet teha ühelt poolt määruse nr 1151/2012 artiklites 49–52 sätestatud registreerimismenetluse ja teiselt poolt sama määruse artiklis 53 sätestatud spetsifikaadi muutmise menetluse vahel ning
- b) kas seetõttu võib spetsifikaadi olulise muudatuse taotlemise menetluses olla õiguspärane huvi määruse nr 1151/2012 artikli 53 lõike 2 esimese lõigu tähenduses koostoimes sama määruse artikli 49 lõike 3 esimese lõigu ja lõike 4 teise lõiguga ainult nendel tootjatel, kes toodavad või konkreetselt kavandavad toota asjaomases geograafilises piirkonnas tootespetsifikaadile vastavaid tooteid, mille tulemusel ei saa „mittekohalikud“ mingil juhul tugineda õiguspärasele huvile?

Viidatud liidu õiguse sätted

Kaitstud geograafilist tähist (KGT) käsitlevad sätted, mis praegu sisalduvad Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. novembri 2012. aasta määruses nr 1151/2012 põllumajandustoodete ja toidu kvaliteedikavade kohta (ELT 2012, L 343, lk 1; edaspidi „määrus nr 1151/2012“); viide artiklitele 5, 49 ja 53

Viidatud liikmesriigi õiguse sätted

Kaubamärkide ja muude eristavate tähistate kaitse seadus (Gesetz über den Schutz von Marken und sonstigen Kennzeichen, Markengesetz, edaspidi „kaubamärgiseadus“), §-d 130–133

Asjaolude ja menetluse lühikokkuvõte

- 1 Nimetus „Spreewälder Gurken“ on alates 19. märtsist 1999 registreeritud kui kaitstud geograafiline tähis töötlemata ja töödeldud köögivilja jaoks Euroopa

Liidu Komisjoni peetavas kaitstud päritolunimetuste ja kaitstud geograafiliste tähiste registris.

- 2 Registreerimistaotluses oli muu hulgas märgitud, et töödeldud toode sisaldab vähemalt 70% kurke, mis on kasvatatud Spreewaldi majanduspiirkonna kontrollitud ja integreeritud taimekasvatuse ettevõttes, et toote koostisosad on (vastavalt maitse-eelistusele) toores sibul, värsked till, muud ürdid ja mädarõigas ning et eriti oluline on töötlemine Spreewaldi majanduspiirkonnas, sest seal tagatakse traditsioonilised säilitus- ja töötlemisviisid.
- 3 Taotleja organisatsiooni (vastustaja kassatsioonimenetluses) liikmeteks on kõik tootjad, kes tähistavad oma tooteid nimetusega „Spreewälder Gurken KGT“ ja ta haldab seda kaitstud geograafilist tähist. Ta esitas Saksamaa patendi- ja kaubamärgiametile (Deutsches Patent- und Markenamt, edaspidi „patendiamet“) spetsifikaadi muutmise taotluse. Muudatus seisneb peamiselt täiendavate lisa- ja säilitusainete kasutamise lubamises.
- 4 Spetsifikaadi muutmise taotlus avaldati 22. augusti 2014. aasta kaubamärgilehes (Markenblatt). Kassatsioonkaebuse esitaja esitas 16. oktoobri 2014. aasta kirjaga sellele vastuväite. Patendiamet jõudis oma 10. septembri 2015. aasta otsuses järeldusele, et muutmistaotlus on kooskõlas määrusega nr 1151/2012. Bundespatentgericht (Saksamaa Liitvabariigi patendikohus) jättis selle otsuse peale esitatud kaebuse rahuldamata ja andis loa kassatsioonkaebuse esitamiseks Bundesgerichtshofile (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus).
- 5 Bundespatentgericht (Saksamaa Liitvabariigi patendikohus) leidis, et kaebus on vastuvõetamatu, sest kassatsioonkaebuse esitajal puudub asjasepuutuv õiguspärane huvi. Sellega seoses tuleb eristada registreerimistaotlust ja spetsifikaadi muutmise taotlust. Spetsifikaadi muutmise taotlemise korral ei ole õiguspärast huvi mittekohalikel, kes niikuinii ei saa kaitstud tähist kasutada. Õiguspärast huvi ei saa põhjendada üksnes kauplemine kaitstud geograafilist tähist kandva tootega. Kaitstud geograafilise tähise väidetav devalveerimine või toote maine kahjustamine mõjutaks ainult asjaomasel geograafilises päritolupiirkonnas asuvaid tootjaid. Muul juhul oleks kaebus põhjendamatu, sest kehtivast spetsifikaadist ei nähtu üldist lisainete kasutamise keeldu. Isegi kui muutmistaotlus tooks kaasa „olulise muudatuse“ määruse nr 1151/2012 artikli 53 lõike 2 kolmanda lõigu tähenduses, oleks see siiski objektiivselt õigustatud.

Eelotsusetaotluse põhjenduse lühikokkuvõte

- 6 Taotletud spetsifikaadimuudatuse suhtes kohaldatakse määrust nr 1151/2012 alates selle jõustumisest koostoimes Saksa kaubamärgiseaduses sisalduvate rakendussätetega.
- 7 Määruse nr 1151/2012 artikli 49 lõike 3 esimese lõigu kohaselt algatab liikmesriik kaitstud päritolunimetuse ja kaitstud geograafiliste tähise registreerimise taotluse läbivaatamise käigus riigisisese vastuväidete esitamise menetluse, millega

tagatakse taotluse nõuetekohane avaldamine ja nähakse ette mõistlik aeg, mille jooksul võib iga õiguspärast huvi omav füüsiline või juriidiline isik, kelle elukoht on selles riigis või kes on selle riigi territooriumil asutatud, esitada taotlusele oma vastuväite. Määruse nr 1151/2012 artikli 53 lõike 2 esimene lõik näeb ette, et kui spetsifikaadis tehakse olulisi muudatusi, kohaldatakse muutmistaotluse suhtes sama määruse artiklis 49 sätestatud menetlust. Kui taotletakse väikeste muudatuste tegemist, kohaldatakse liikmesriigis ja liidu tasandil lihtsustatud menetlust ning vastuväidete esitamise menetlust ei rakendata.

- 8 Käesolevas kassatsioonimenetluses tuleb eeldada, et taotletud tootespetsifikaadi muudatuste puhul ei ole tegemist väikeste muudatustega. Patendiamet algatas kaubamärgiseaduse asjakohaste sätete alusel koostoimes taotluse esitamise ajal kehtinud määruse nr 510/2006 artikli 9 lõike 2 esimese lausega olulise muutmise menetluse.
- 9 Kaubamärgiseaduse järgi, millega võetakse üle liidu õiguse asjakohased sätted, on igal õiguspärast huvi omaval isikul, kelle elu- või asukoht on Saksamaa Liitvabariigis, võimalik esitada patendiametile kaitstud geograafilise tähise registreerimise taotlusele vastuväiteid kahe kuu jooksul pärast taotluse avaldamist. See kehtib spetsifikaadi olulise muutmise taotluste puhul. Kui patendiamet leiab oma otsuses, et spetsifikaadi muutmise taotlus vastab määruse nr 1151/2012 sätetele ja selle rakendussätetele, siis saab isik, kes on tähtajaks esitanud vastuväite või kelle õiguspärast huvi otsus muudatuste tõttu riivab, esitada selle otsuse peale kaebuse. Need tingimused on täidetud. Kassatsioonkaebuse esitaja esitas vastuväite õigel ajal.
- 10 Bundespatentgericht (Saksamaa Liitvabariigi patendikohus) lähtus õigesti sellest, et kassatsioonkaebuse esitaja peab lisaks tõendama, kuidas patendiameti otsus spetsifikaadi muutmise taotluse rahuldamise kohta mõjutab tema õiguspärast huvi. See tuleneb määruse nr 1151/2012 artikli 49 lõike 4 teisest lõigust.
- 11 Liidu õiguse asjakohastest sätetest ei nähtu piisava selgusega vastust küsimusele, millele liikmesriigi ametiasutused peavad vastama, nimelt mida tuleb mõista õiguspärase huvi all, mis annab kohtuliku kontrolli võimaluse, ja seda peab selgitama Euroopa Liidu Kohus (edaspidi „Euroopa Kohus“).
- 12 Euroopa Kohtu praktikast, liikmesriikide ühistest põhiseaduslikest tavadest ning Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklitest 6 ja 13 tuleneb, et kohtulik kontroll peab olema põhimõtteliselt võimalik (vt Euroopa Kohtu 3. detsembri 1992. aasta kohtuotsus Oleificio Borelli, C-97/91, EU:C:1992:491, punkt 14; 6. detsembri 2001. aasta kohtuotsus Carl Kühne jt, C-269/99, EU:C:2001:659, punkt 57; 30. jaanuari 2002. aasta kohtumäärus La Conqueste, C-151/01 P, EU:C:2002:62, punkt 46, ning 2. juuli 2009. aasta kohtuotsus C-343/07 Bavaria ja Bavaria Italia, EU:C:2009:415, punkt 57). Viidatud lahendite kohaselt on kohtulik kontroll põhimõtteliselt nõutav ka seoses sellise toiminguga nagu spetsifikaadi muutmise taotlemine, mis on vajalik samm liidu meetme võtmise menetluses. Liikmesriikide kohtud, kes otsustavad kaitstud

geograafilise tähise registreerimise või (nagu käesoleval juhul) spetsifikaadi muutmise taotluse õiguspärasuse üle, peavad seejuures rakendama samasuguseid kontrollikriteeriume nagu liikmesriikide ametiasutuste muude lõplike otsuste puhul, mis võivad riivata kolmandatele isikutele liidu õigusest tulenevaid õigusi. Seetõttu tuleb kaebust pidada vastuvõetavaks, isegi kui liikmesriigi menetlusnormid seda sellisel juhul ette ei näe (vt kohtuotsus Oleificio Borelli, punkt 13; kohtuotsus Carl Kühne jt, punkt 58, ja kohtumäärus La Conqueste, punkt 47).

- 13 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul ei saa eelöeldust järeldada, et määruse nr 1151/2012 artikli 49 lõike 4 teise lõigu alusel tuleks lubada populaarkaebuse esitamist. Siiski annab määruse nr 1151/2012 artikli 12 lõige 1 igale tootespetsifikaadi kohast toodet turustavale ettevõtjale õiguse kasutada kaitstud geograafilist tähist. Seega tekib küsimus, kas spetsifikaadi olulise muutmise taotlemise menetluses võib füüsilisele või juriidilisele isikule avalduv mis tahes praegune või potentsiaalne majanduslik mõju, mis ei ole täiesti ebatõenäoline, olla piisav selleks, et põhjendada õiguspärast huvi määruse nr 1151/2012 artikli 49 lõike 3 esimese lõigu ja lõike 4 teise lõigu tähenduses, mis on vajalik selleks, et esitada taotlusele vastuväidet või vaidlustada taotluse suhtes tehtud pooldavat otsust (esimene eelotsuse küsimus).
- 14 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul ei kinnita õiguspärase huvi mõiste laia käsitlust argument, et „õiguspärase“ huvi nõue ei täidaks selle tulemusel oma otstarvet, sest vastuväite ja kaebuse esitamise õigus jääb piisavalt piiritlemata.
- 15 Määruse nr 1151/2012 artikli 49 lõike 3 esimesest lõigust ja lõike 4 teisest lõigust tulenevat vastuväite ja kaebuse esitamise piirangut võib seoses õiguspärase huvi nõudega arvesse võtta nii, et selline õiguspärane huvi on (ainult) ettevõtjal, kes toodab nende toodetega, mille jaoks kaitstud geograafiline tähis on registreeritud, samaväärseid tooteid või toitu (teine eelotsuse küsimus). Sel viisil sisustatud õiguspärase huviga ettevõtjate rühma määratlemisel võiks lähtuda konkurentsioiguses määravaks peetavast konkreetsest konkurentsisuhtest. Selle järgi tuleks kindlaks teha, kas ühelt poolt vastuväite esitajad ja teiselt poolt asjaomase geograafilise piirkonna tootjad on konkurendid, kes üritavad müüa samasuguseid kaupu või teenuseid samas lõppkasutajate rühmas ja seega vastastikku konkurentsikäitumist kahjustada, see tähendab müüki takistada või häirida.
- 16 Kirjeldatud tõlgendust toetab ausa konkurentsi kaitse. Määruse nr 1151/2012 artikli 1 lõike 1 punkti a kohaselt on määruse eesmärk tagada ausad konkurentsitingimused neile põllumajandusettevõtjaile ja põllumajandustoodete ja toidu tootjaile, kelle toodetel ja toidul on omadusi ja tunnuseid, mis tõstavad toote väärtust. Selline teatava põllumeeste ja tootjate rühma (õigustatud) toetamine ei tohi siiski põhjustada põhjendamatu konkurentsieelist võrreldes põllumajandustootjatega ja tootjatega, kes ei kuulu sellesse rühma. Konkurendid peavad saama algatada ausa konkurentsi kaitseks menetluse ametiasutuses või

kohtus, kui tekib oht, et tooted, mida saab kaitsta geograafilise tähisega, ei sisalda enam selliseid tootespetsifikaadikohaseid koostisosi, mida tarbijatele lubati.

- 17 Kassatsioonkaebuse esitaja tegi loogilise järelduse, et taotleja soovitud tootespetsifikaadi muudatuse tulemusel ei töödelda kaitstud geograafilise tähisega „Spreewälder Gurken“ tähistatud tooteid enam „traditsioonilisel säilitus- ja töötlemisviisil“, mida on kirjeldatud tootespetsifikaadis ja mis viitab kaitset õigustavale seosele geograafilise piirkonnaga, ning et asjaomasel muudatusel on tema suhtes majanduslik mõju. Kuigi kaebeõiguse seisukohalt pole see oluline, siis oleks vastuväite põhjendatuse korral asjaomasel geograafilises piirkonnas asuvatel tootjatel konkurentsieelis. Erinevalt määrusega nr 1151/2012 tagatud konkurentsieelisest, mis rajaneb toote eripäral, poleks selline konkurentsieelis õigustatud. Spetsifikaadi asjaomane muudatus võimaldaks geograafilise piirkonna tootjatel märgistada oma kurgid müüki edendava teabega „Spreewälder Gurken“ ja viidata selle tähise kasutamist õigustavatele traditsioonilistele säilitus- ja töötlemisviisidele, ehkki kasutatud meetodid pole (enam) traditsioonilised.
- 18 Kuigi kaitstud geograafiline tähis annab kaitse ainult teatavatele õigustatud isikutele, ei tähenda see, et kõrvalised isikud ei saaks seda kaitset kahtluse alla seada. Nii võib igäüks esitada kaubamärgiomaniku ainuõiguse lõppenuks tunnustamise avalduse, see ei eelda isegi õiguspärast huvi. Lisaks ei anna geograafiline tähis ainult õigusi, vaid ka kohustab tootjaid järgima spetsifikaadi nõudeid. Selle kohustuse eesmärk on tagada muu hulgas vähemalt aus konkurents ja seda peavad saama taotleda konkurendid, kes ei tegele tootmisega asjaomasel geograafilises piirkonnas.
- 19 Lõpuks oleks võimalik eristada õiguspärase huvi nõuet ühelt poolt registreerimismenetluses ja teiselt poolt spetsifikaadi muutmise menetluses ning omistada muutmistaotluse puhul õiguspärast huvi ainult tootjatele, kes toodavad tootespetsifikaadile vastavaid tooteid või kavatsesid seda konkreetselt teha asjaomasel geograafilises piirkonnas (kolmas eelotsuse küsimus).
- 20 Bundespatentgericht (Saksamaa Liitvabariigi patendikohus) lähtus sellisest registreerimismenetluse ja muutmismenetluse eristamisest ning eeldas, et seoses registreerimismenetluse ulatusliku mõjuga tuleks õiguspärast huvi tõlgendada laialt. Spetsifikaadi muutmise suhtes puudub mittekohalikul algusest peale õiguspärane huvi, sest tema puhul on kaitstud geograafilise tähise kasutamine välistatud.
- 21 Määruse üheselt mõistetav sõnastus niisugust eristamist ei toeta. Määruse nr 1151/2012 artikli 53 lõike 2 esimene lõik viitab tootespetsifikaadi olulise muutmise menetlusega seoses registreerimismenetlust käsitlevatele määruse nr 1151/2012 artiklitele 49–52, aga õiguspärase huvi mõistet muutmismenetluse jaoks eraldi ei määratleta. Pealegi oleks sellise eristamise korral võimalik (õigust kuritarvitades) registreerida geograafiline tähis kõigepealt keeruka või range tootespetsifikaadiga, et seda siis hiljem „leevendada“ muutmismenetluses, kus mittekohalikul poleks enam vastuväite esitamise võimalust. Isegi kui sellise

taotluse suhtes tuleb kohaldada liikmesriigi patendiameti ja komisjoni menetluse raames kaht ametlikku kontrolli, ei oleks asjakohane tõlgendada õiguspärase huvi mõistet muutmismenetluses teistmoodi kui registreerimismenetluses.

- 22 Samuti on selgusetu, miks peaks muutmistaotluse puhul olema ainult kohalikel tootjatel õiguspärane huvi ning sellega seoses vastuväite ja kaebuse esitamise võimalus. Eelkõige ei ole selles kontekstis veenev võrdlus kaubamärgiõigusega, millele taotleja tugineb. Kaitstud geograafiline tähis saab kaubandusliku tähise kaitse (vt Euroopa Kohtu 10. novembri 1992. aasta kohtuotsus *Exportur*, C-3/91, EU:C:1992:420, punkt 37 jj; 20. mai 2003. aasta kohtuotsus *Ravil*, C-469/00, EU:C:2003:295, punkt 49, ning 20. mai 2003. aasta kohtuotsus *Conorzio del Prosciutto di Parma ja Salumificio S. Rita*, C-108/01, EU:C:2003:296, punkt 64). Erinevalt kaubamärgiõigustest, kus litsentsiaatidel või edasimüüjatel pole üldjuhul asjaomase kaubamärgi all müüdüd toodete kvaliteedile mingit mõju, õigustab geograafilise tähise kaitset siiski toote seos geograafilise piirkonnaga (vt määruse nr 1151/2012 artikli 5 lõige 2), mis kajastub ja mida on kinnitatud tootespetsifikaadis. Kaitstud geograafilise tähisega toote põhiomadused täpsustatakse spetsifikaadis. Kaitstud geograafilise tähise registreerimine ei loo seega mitte ainult õigusi, vaid ka kohustuse täita teatavaid nõudeid, eriti neid, mis on märgitud tootespetsifikaadis. Ettevõtjad, kelle tooteid toodetakse asjaomases geograafilises piirkonnas ning kelle tooted kannavad kaitstud geograafilist tähist ja kelle tooteid reklaamitakse, peavad järgima tootespetsifikaadi nõudeid (vt selle kohta ka määruse nr 1151/2012 põhjendus 47). Kuid siis peavad ka „mittekohalikud“ saama võtta meetmeid tootespetsifikaadi muutmise vastu, kui on oht, et toote kvaliteeti või mainet ei saa enam seostada selle geograafilise tähisega, minnes sellega vastuollu määruse nr 1151/2012 artikli 5 lõikega 2.